

Sendes utelukkende på e-post til;
postmottak@hod.dep.no

Deres referanse
201003848/SMM

Vår referanse
PJ/sjwb_jof024

Dato
Tirsdag 21. desember
2010

Kopi; Riksadvokaten,
Politidirektoratet

Høring – Stoltenbergutvalget: Rapport om narkotika

Politijuristene viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev av 5. oktober 2010. Politijuristene er positive til at temaet er forankret i nettopp dette departementet, når mandatet er hvordan de mest hjelpetrengende rusmiddelavhengige kan få bedre hjelp. Det er viktig at de rusmiddelavhengige, og deres forhold til samfunnet forøvrig, ikke primært ses på som en eksklusiv oppgave for politi- og påtalemyndighet.

Politijuristene skal kun komme med noen generelle merknader til rapporten og det arbeidet som gjøres fra politiets side, og disse merknadene relaterer seg primært opp mot forslagene i punkt 6. Mye av dette vil også ha gyldighet for forslaget i punkt 7.

En av de viktigste forebyggende virkemidler politi- og påtalemyndigheten besitter, er gode etterforskninger og irettføringer. Høy oppdagelsesrisiko, høy oppklaringsprosent og rask reaksjon er veldig viktig i så måte. Det er i den anledning grunn til å vise til at straffens, eller straffetrusselen, viktigste virkning er at den skal virke allmennpreventivt og individualpreventivt. Almenprevensjonen skal få sitt utløp i at straffen virker avskrekkende, den skal skape moralske hemninger mot forbudte handlinger og den skal skape lovlighet, aller helst en vanemessig lovlighet. Som rapporten nok riktig påpeker, vil straff som reaksjon være av begrenset preventiv betydning for de tyngre rusmiddelavhengige. Men de som befatter seg med organisert kriminalitet bør ha en begrunnet frykt for at deres virksomhet vil bli avdekket, og at straffesaken vil bli oppklart og at de vil bli pådømt ved den påfølgende domstolsbehandlingen.

Etterforskning og irettføring er politi- og påtalemyndighets handling som svar på den kunnskapen man har. Det er i politiet, og fra politikere, media osv stort fokus på synlig aktivitet. Dette forskyver til en viss grad fokus på resultatene. Når man vil prioritere det synlige ordenspolitiet går det ut over etterforskningsdisiplinen. Ordenspolitiet håndterer, og skal håndtere, ordensforstyrrelser, og er ikke i egnen til å bekjempe den organiserte kriminaliteten.

Politi- og påtalemyndighetens styringsmantra bør være; hva er samfunnsøkonomisk mest lønnsomt og hensiktsmessig? Når det gjelder bekjempelsen av organisert narkotikakriminalitet, er det ikke tvil om at etterforskning og irettføring av organisert kriminalitet er det desidert mest lønnsomme for

samfunnet, både menneskelig og økonomisk. Dette gjelder også narkotikakriminalitet. Likevel ser vi stadig at det er et stort fokus på det synlige politiet, mens etterforskningsenhetene sjelden oppnår de store overskrifter. Politijuristene er derfor helt enige i det som beskrives i rapporten, at det er bakmennene som bør være politiets målsetting, det som omtales som "[d]en andre kategorien [som] består av personer som ikke selv er avhengige av narkotika, men som selger narkotika på vegne av organiserte kriminelle miljøer eller selger narkotika de selv har smuglet inn i landet" på side 20. Men for å ramme bakmennene må narkotikaproblematikken medføre en omprioritering av politiressursene mot bakmannsapparatet, de profesjonelle selgerne og de organiserte kriminelle miljøene, som omtalt på side 20. Politi- og påtalemyndighetens ledelse, herunder den politiske ledelse, bør derfor enda tydeligere peke på de organiserte kriminelle miljøene som politiets prioriterte område, og flytte ressurser fra den delen av politiet som "gjentatte ganger [pågriper] tungt narkotikaavhengige for salg" til de som etterforsker de organiserte kriminelle miljøene, de profesjonelle smuglerne og selgerne av narkotika, som omtalt i rapportens side 20.

Det er etter våre vurderinger for stort fokus på ordenstjeneste, og tildels etterretning og analyse, i forhold til etterforskning – hvorfor skal politi- og påtalemyndighet bruke mye ressurser på å få kunnskap dersom politi- og påtalemyndigheten ikke kan gjøre noe med den kunnskapen de har. Det er av denne grunn ikke optimal balanse i politiorganisasjonen. Det er viktig å vite mest mulig om den organiserte kriminaliteten. Men det er til liten hjelp i bekjempelsen av organisert kriminalitet hvis etterretningen har kunnskap om fem kriminelle nettverk, dersom etterforskningen bare kan håndtere/bekjempe ett av de fem kjente nettverkene. Når rapporten på side 21 sier at "politiet i de aktuelle byene må tilføres øremerkede midler for å sikre nødvendig kapasitet", må det samfunnsøkonomisk mest lønnsomme og hensiktsmessige være at disse øremerke midler tilføres til de etterforskningsenhetene og – gruppene i disse byene som skal forestå kompliserte og kostnadskrevende etterforskninger mot bakmannsapparatet.

Vi ønsker et kunnskapsstyrt politi. Lokalkunnskap er viktig. Men det må være slik at føringer fra justisdepartementet, riksadvokat og politidirektorat bør, må og skal følges. Skal man fravike sentrale prioriteringer, må dette forankres i distriktets ledelse, og gjøres i samråd med politidirektorat og statsadvokatembetene. Uten dette vil man aldri få en samordnet bekjempelse av den organiserte narkotikakriminaliteten. Politimestrene har en utfordring når ulike særinteresser trekker i alle retninger. Samtidig må man tørre fra sentralt hold å prioritere. Alt kan ikke prioriteres, og noe må gå på bekostning av annet.

Når det samtidig blir viktigere for politidistriktene å drive innenfor sine budsjetttrammer enn å bekjempe kriminalitet, kommer man veldig galt ut. Politiet måles i dag på budsjett mer enn annet. Etterforskning av organisert kriminalitet er kostbare etterforskninger, med kommunikasjonskontroll, romavlytting, tolking osv. Det blir likevel veldig galt at man velger bort disse etterforskningene alene fordi de er kostbare. Eksempelvis er nye, flotte biler for politiets innsatsledere og andre også kostbare. Men vi stiller oss tvilende til at samfunnsnyten i de nye bilene er større enn etterforskningen av den organiserte kriminaliteten. Det er derfor, som nevnt, viktig og riktig at øremerkede midler i en slik satsning tilfaller etterforskningen av de tunge, profesjonelle kriminelle miljøene, og ikke benyttes på, eksempelvis, nye, enda flottere biler, som har en tvilsom samfunnsøkonomisk lønnsomhet, og liten effekt på bekjempelse av de organiserte kriminelle. De øremerkede midlene som eventuelt tilføres må gå til etterforskning av sakskomplekser hvor det er behov for bruk av kostbare, ekstraordinære tvangsmidler som kommunikasjonskontroll, romavlytting og tolking o.l.

Det er verdifull bruk av samfunnets penger å satse på et rettssikkert politi og en løsningsorientert påtalemyndighet. Det er etterforskningsdisiplinen som ivaretar dette best. Samhandling gir suksess. Etterforskere og jurister i politiet leverer varene hele tiden – men økte restanser betyr at det ikke er god nok balanse mellom hva vi graver opp av kriminalitet og det vi klarer å fullføre – det ”produseres for lager” med mindre man nå styrker etterforskning og lokal påtalemyndighet. Dessverre er politiets virksomhet her, til tider, for preget av å være hendelsesstyrt, og kanskje i for stor grad er prioriteringen overlatt til ordenspatroljene som til enhver tid oppdager et kriminelt forhold i det offentlige rom, som narkotikabruk, noe som til en viss grad også vil virke lammende på politiets ressurser, og noe som medfører en polititjeneste som ikke er i samsvar med hva rapporten etterlyser.

Vi har en løsningsorientert påtalemyndighet, men løsninger kan kun skaffes innenfor de rammene man har. Men før politi- og påtalemyndigheten ber om mer penger og større budsjetter, så må vi se hvor vi eventuelt kan flytte penger fra, og hvor og hvordan vi bruker pengene vi får tildelt. Politijuristene mener det er viktigere å se nærmere på hva vi bruker penger på. Vi vil på denne bakgrunn igjen støtte og poengtere rapportens beskrivelse på side 20 om at politiets gjentatte pågripelser av tungt narkotikaavhengige ikke er hensiktsmessig bruk av politiets ressurser. Derfor er øremerking av midler til etterforskningsmiljøene med ansvaret for den organiserte narkotikakriminaliteten riktig, dersom politietaten ikke selv evner å omstille seg. Uten det premisset vil organisasjonen selv omdisponere ressurser og prioritere annerledes enn hva som gjøres i dag.

Det skal i den forbindelse kort bemerkes at et alternativ til legalisering av narkotikabruk, er at det kriminelle forhold nedprioriteres, tilnærmet ikke-forfølges, av politiet. Legalisering er et drastisk tiltak, og Politijuristene er skeptiske til dette. En mulig ”angrepsvinkel” er at politiet ikke prioriterer denne formen for kriminalitet. Dersom politiet unnlater å pågripe brukere, men prioriterer å forfølge bakmenn, vil mange av hensynene som er drøftet i rapporten være ivaretatt. Hvilke deler av narkotikaomsetningen man ønsker å straffeforfølge, må ikke være opp til politiets ordenstjeneste, men bygge på føringer forankret høyere opp i etaten. Justisdepartementet har også mulighet til, med fordel, å sende klare signaler om dette, og om nødvendig disponere ressurser (øremerke), slik at de tilfaller de kostnadskrevende etterforskningene av de organiserte kriminelle narkotikamiljøene.

For politijuristene,

Jan Olav Frantsovold, leder